

- هیزیکی پارتیی، بۆ هه‌مان مه‌به‌ست، له گه‌ل سوپای پاسداراندا بۆ گرتنی ناوچه‌ی هه‌ورامان.

- هیزیکی حسک، حزبه‌که‌ی کاکه‌حه‌مه، بۆ هه‌مان مه‌به‌ست، له گه‌ل سوپای پاسداراندا بۆ گرتنی ناوچه‌ی سورین و شاره‌زور و بۆ داخستنی ریگه‌ی کشانه‌وه له پردی زه‌لم.

- هیزی ئیسلامیش، به سه‌رکردایه‌تی مه‌لا عه‌لی، له گه‌ل سوپای پاسداراندا بۆ هه‌مان مه‌به‌ست.

شه‌ویک پیش هیرش - ۱۱-۳-۱۹۸۸

بنکه‌یه‌کی پیشمه‌رگه‌کانی حشع، له گوندی مۆردین، باشوری شاری هه‌له‌بجه، له لایه‌ن هیزیکی گه‌وره‌ی (پاسداران و ینک) وه ئاگادار ده‌کریته‌وه که ده‌بی بنکه‌که‌یان چۆل بکه‌ن و له‌و ناوچه‌یه‌دا نه‌مینن. یه‌که‌م جار پیشمه‌رگه‌کانی حشع رازی نابن و توپه‌ده‌بن. پاسداره‌کان هه‌وله‌ده‌ن به‌پاره فریویان بدن. دیسان پیشمه‌رگه‌کان توپه‌ده‌بن و هه‌ره‌شه‌ی ته‌قه‌کردن و پوچه‌ل کردنه‌وه پیلانه‌که‌نه‌یان لئ ده‌که‌ن. لیره‌دا هیزه‌که‌ی ینک، ده‌که‌ویته‌ وتویژ و ناچار هیزی ناو بنکه‌که‌ی حشع، خۆی ده‌کات به دوو به‌شه‌وه و به‌ره‌و شاری هه‌له‌بجه، ده‌که‌ویته‌ ری.

شه‌وی ۱۱ له سه‌ر ۱۲ ی ۳ ی ۱۹۸۸ هه‌مان هیزی حشع، هیزیکی گه‌وره‌ی سوپای پاسدارن و ینک، له ناو شاری هه‌له‌بجه ده‌بینیت. هه‌ر ئه‌وه شه‌وه دوا‌ی کاتژمیری 2 شه‌و، زۆربه‌ی شوینه‌ گرنگه‌کانی

ئه‌و هیزانه‌ی که هه‌له‌بجه‌یان کرد به‌که‌ربه‌لا

رژیمی داگیرکه‌ری به‌غدا، به‌رامبه‌ر شاری هه‌له‌بجه و زۆر ناوچه‌ی تری کوردستان، گه‌لیک داخ له دل بوو. بۆ بیانویک ده‌گه‌را، که خیرا، سیاسه‌تی جینوسایدی خۆی جی به‌جییکات و خه‌لکه‌ سقیله‌که‌ی بکاته دیلی خۆی.

له سالی ۱۹۸۷ وه، گونده‌کانی شاره‌زوری نزیک شاری هه‌له‌بجه‌ی وێران کردبوو، ته‌نها شاری هه‌له‌بجه، شارۆچکه‌ی خۆرمال و بیاره مابوون وێرانیان بکات.

گه‌رمبوونی پێوه‌ندی سوپایی، پارتییه نه‌ته‌وه‌یه‌کانی باشووری کوردستانی، له گه‌ل سوپای پاسدارانی ئێراندا، ئه‌و پرۆسه‌یه‌ی خیراتر کرد و ناوچه‌کانی تری ده‌سه‌لاتی پیشمه‌رگه، که‌وته به‌ر هه‌ره‌شه‌ی له ناوچه‌وون.

نزیکه‌بونه‌وه‌ی پۆژانی هیرش

سوپای پاسدارنی ئێران له گه‌ل پیشمه‌رگه‌ی ئه‌م لایه‌نانه‌ی خواره‌وه به‌م شیوه‌یه پلانیان دارشتبوو:-

- هیزیکی ینک له گه‌ل سوپای پاسداراندا، بۆ چاوساغی و کاری سوپایی، - له ناوچه‌ی هاوار، شنروئ و ناوشاری هه‌له‌بجه دانرابوو.

ئەو راستیانە
کە دانیشتوانی سڤیلی هه‌له‌بجە دەیزانن

- خه‌لکی سڤیلی شار، که ده‌بینن شاره‌که‌یان له دوکه‌ل و ئە‌لاهوه‌ئە‌کبری پاسداراندا ونده‌یی، ترسی هیرشی فرۆکه‌یان لی دە‌نیشیت و به‌ره‌و دهره‌وه‌ی شار هه‌ول ده‌دن خۆیان پزگاربه‌کن. به‌داخه‌وه پیشمه‌رگه‌کانی ینک، پدک، حسک و ئیسلامی، ریگه‌یان نادن و به‌ره‌و شار ده‌یان گێرنه‌وه. هه‌ندیکیشیان سوکایه‌تیان پیده‌کریت و ته‌قه‌یان به‌سه‌رداده‌کریت. نمونه‌یه‌کی زیندوو، توفیقی کاره‌با، که دوا‌ی گه‌رانه‌وه‌ی بۆ شار، به‌ مال و منداله‌وه، گازی ژه‌راوی ده‌یخنکینیت.

بیانوی ئە‌وپارتییانه‌ ئه‌وه بووه، که گوا‌یا، گف‌تی دروستکردنی ده‌وله‌تی کوردیان، دوا‌ی پزگارکردنی شاری هه‌له‌بجە، له ئێرانیه‌کانه‌وه وه‌رگرتوه.

- دهرکردنی مولازم خالده، که مودیر ئە‌منی هه‌له‌بجە‌بووه، له لایه‌ن پیاوه‌کانی پزیمه‌وه، که له ریزه‌کانی حسک پیشمه‌رگه‌بوون.

- تالانکردنی مال و حالی خه‌لکی، له لایه‌ن سوپای پاسدارانی ئێران‌ه‌وه و هه‌ندی پیشمه‌رگه‌ی، ینک، پدک، حسک و ئیسلامی، که پشتیوانی راسته‌و خۆی ئۆپه‌راسیۆنی داگیرکردنی شاری هه‌له‌بجە‌یان له ئە‌ستۆدابوو.

شار ده‌گیریت. هیزه‌کانی تریش، به‌پیتی نه‌خشه‌ی ئۆپه‌راسیۆنه‌که، شوینه‌کانی تر ده‌گرن.

پۆژی ۱۲/۳/۱۹۸۸

شار به‌ته‌واوه‌تی ده‌که‌ویته ژیر کۆنترۆلی هیزی سوپای پاسدارانه‌وه و هیزه‌که‌ی ینکیش، بانک، پۆلیساخانه و زۆربه‌ی دائیره‌کانی میری ده‌گیریت. هیزیکی پاسداران و پدک، ناوچه‌ی هه‌ورامان داگیرده‌کن. هیزه‌که‌ی حسکیش، له ناوچه‌ی شاره‌زور و سورین و پردی زه‌لم، پشتی هیزه‌ پ‌اکردوه‌که‌ی سوپای عیراق ده‌گرن و پۆژی ۱۴-۳-۱۹۸۸ ئە‌و پرده‌ ده‌ته‌قیننه‌وه، که تاقه‌ ریگه‌ی به‌ستنه‌وه‌ی شاری هه‌له‌بجە‌یه به‌ شارۆچکه‌ی (سه‌یدسادق) وه. ته‌نانه‌ت ده‌بیته شه‌ری قه‌مه له ته‌په‌کوره و نیزیک شارۆچکه‌ی خۆرمال، له‌نیوان هیزه‌کانی ئێران و عیراقدا.

کیمیابارانکردنی شاری هه‌له‌بجە

چوار پۆژ به‌ سه‌ر داگیرکردنی شاری هه‌له‌بجە‌دا، له لایه‌ن داگیرکه‌ریکی دواکه‌ووتوه‌وه و به‌ چاوساغی هیزی پیشمه‌رگه‌ی ئە‌و پارتیه‌ ناوبراوانه‌وه تی ده‌په‌ریت. پزیم به‌رده‌وام ناوشار به‌ تۆپ و چه‌کی قورس و ناپالم بوردومان ده‌کات. سه‌عات 11 نیوه‌ی نیوه‌پۆی ۱۶-۳-۱۹۸۸، نۆره‌ی بۆردومانی کیمیای شاری، ده‌ست پ‌ی ده‌کات و به‌هه‌زاره‌ها کوردی سڤیلی ئە‌و شاره‌ ده‌کوژریت و بریندار ده‌بن، سه‌ده‌های تریش ویل و سه‌رگه‌ردان.

به‌لکو دواى ئەو هه‌موو ساله‌، تا ئەمڕۆش **بیبڕوایی** و دووبه‌ره‌کیی سه‌رکردایه‌تی بزوتنه‌وه‌ی باشووری، به‌رامبه‌ر داگیرکه‌ران، وه‌کو دارێکی ڕزیوی لی‌کردوون. له‌ ئامانجه‌ پیرۆزه‌کانی گه‌لی کوردستان ، له‌ ڕزگاری و سه‌ربه‌خۆیی دووری خستونه‌ته‌وه‌. دۆڕاندنی شاری که‌رکوک و ناوچه‌کانی تر، زیندوترین نمونه‌ی میژوویییه‌.

شوینی جوگرافی شاری هه‌له‌بجه‌ وا هه‌لکه‌توه‌، که‌ له‌ زۆر لاهه‌ سنووره‌ له‌ گه‌ل ئێران و سه‌دان ڕیگه‌ی هه‌یه‌. لی‌ره‌شدا، پارتييه‌ نه‌ته‌وه‌ییه‌کانی کوردستان، بيجگه‌ پاسۆک، بۆ شارده‌نه‌وه‌ی وابه‌سته‌یی خۆیان به‌ سوپای ئاخوندانه‌وه‌، ئەو مافه‌شيان نه‌دا به‌ خه‌لکی شاری هه‌له‌بجه‌ی شه‌هید، که‌ خۆیان ڕزگاربه‌کن. گرنگتر له‌وه‌، سه‌رکردایه‌تی ئەو پارتييانه‌ باش دلنیاوو، که‌ ڕژیمی سه‌دام فاشسته‌ و ئاماده‌یه‌ په‌نا بۆ هه‌موو جوړه‌ چه‌کیک به‌ریت. له‌ مانگی 2 ی هه‌مان سالدا، چه‌کی کیمیاوی دژی سه‌رکردایه‌تی ینک به‌کاره‌ینا، بۆ نمونه‌ له‌ به‌هاری ۱۹۸۷ له‌ دۆلی قه‌رده‌اغ و شوینی تر.

گازی کیمیاوی ۱۶-۳-۱۹۸۸ به‌ سه‌ر شاری هه‌له‌بجه‌دا کرا ، به‌لام له‌ پراکتیکدا شه‌وی ۱۱ له‌ سه‌ر ۱۹۸۸/۳/۱۲ شار گیرابوو، واته‌ دواى چوار ڕۆژ، ئەوسا بو‌ردومانی کیمیاوی ده‌ستی پیکرد، هه‌ندێ هێزی ئەو پارتييانه‌ هینده‌ سه‌رقالی تالان بوون، گیانی شو‌ڕشگیریان له‌ ده‌ست دابوو و پنیان وابوو فه‌تحی به‌ غدایان کردوو، به‌ مه‌رجیک ده‌یان توانی دانیشتیوی بی‌ توانی شاری هه‌له‌بجه‌ له‌ گه‌وره‌ترین کاره‌ساتی میژوویی له‌ ماوه‌ی ئەو چوار ڕۆژهدا ڕزگار به‌کن.

- ڕوتکرده‌وه‌ و برینی ده‌ستی کچان و ژنانی شه‌هیدبوو، له‌ (به‌قه‌وی و بناویله‌ و عه‌نب) له‌ لایه‌ن هه‌ندێ پیشمه‌رگه‌ی ئەو لایه‌نانه‌وه‌.

- شه‌هیدبوونی ۷۰-۷۲ پیشمه‌رگه‌ی ڕۆژه‌لاتی کوردستان (کۆمه‌له‌) و ئاگادار نه‌کردنیان له‌ هێرشی ئاخوندان.

تاوانی کۆمه‌لکوژی هه‌له‌بجه‌ و ئەزمونه‌کانی

سه‌رکرده‌کانی بزوتنه‌وه‌ی باشووری کوردستان، له‌ به‌ر ئەوه‌ی بڕوایان به‌ هێزی جه‌ماوه‌ر بۆ شو‌ڕش نه‌ماوو و ته‌نیا بی‌ری مانه‌وه‌ی خۆیان، له‌ به‌ر دووبه‌ره‌کی و نه‌خۆشی تری ناو پارتييه‌کانیان، ئاماده‌بوون له‌گه‌ل دره‌نده‌ترین داگیرکه‌رانی کوردستاندا، بۆ له‌ ناو‌بردنی یه‌کتري، هاوکاری به‌کن. سیاسه‌تی ئەم نا ئەو، دوژمنی دوژمنکه‌م دۆستمه‌، پینگی جه‌ماوه‌ری پێ لاوازکردبوون.

داگیرکه‌رانی کوردستان، ئەم راستیانیه‌یان باش ده‌زانی، لی‌ حکومه‌تی ئی‌راق توانی ۳۶۰ هه‌زار جاش ئۆرگانیزه‌ بکات و تو‌ڕیکی سیخو‌ری له‌ ناو سه‌رکردایه‌تی و پیشمه‌رگه‌کانی ئەو پارتييانه‌دا دابمه‌زینیت. ڕژیمی ئاخوندی ئێرانی‌ش هه‌روه‌ها، هه‌زاره‌ها ئیتلاعاتی خزانده‌بووه‌ ڕیزه‌کانیان‌وه‌. بۆ ڕۆژیکی وه‌کو گرتنی شاری هه‌له‌بجه‌، به‌ چاکترین شیوه‌ به‌ کاری هینان.

داگیرکه‌ران و لیدانی هه‌له‌بجه

هه‌ردوو رژیمی داگیرکه‌ری، عێراق و ئێران، به لیدانی شاری هه‌له‌بجه، گه‌وره‌ترین ئامانجی هاوبه‌شی خۆیان وه‌ده‌ست هینا. ئەمه‌ش لاوازکردن و ترساندنی بزوتنه‌وه‌ی باشور و رۆژه‌ه‌لاتی رزگاری خوازی گه‌لی کوردستان. له لایه‌کی تریشه‌وه خالی وه‌رچه‌رخاندی شه‌ری عێراق- ئێران بوو، که به زیانی کورد گه‌رایه‌وه، به پینجه‌وانه‌ی بۆچونی سه‌رکردایه‌تی بزوتنه‌وه‌ی باشوری کوردستانه‌وه، که ده‌یوت هه‌لگیرساندی شوێرشێ جهماره‌ی پرۆسه‌یه‌که، که هه‌رگیز له دایک نابیت، که شه‌ری عێراق-ئێران قازانجی کوردی تیايه. هه‌مووشمان بینیمان، که ئەنفال چی کرد و سه‌رکردایه‌تی کورد هه‌لوێستی چی بوو، بزوتنه‌وه‌ی کوردستانی باشور، به کام چاره‌نووس گه‌یشت.

ئهم راپۆرت له رۆژانی کیمبارانی شاری هه‌له‌بجه به‌هاری سالی ۱۹۸۸ تۆمارم کردوو و دواتر به‌پێی مژاره‌کانی رۆژ وه‌ک بنه‌مای سیمیناریک بۆ په‌رله‌مانی سوید سالی ۲۰۰۷ و ریکخراوی چاک ده‌ستکاریم کردوه..
تیبینی/بۆ راستی زانیاری ناو ئهم باسه، پرسم به‌م که سانه‌ش کراوه، که راسته‌وخۆ له ناو گه‌رمه‌ی کاره‌ساته‌که‌دا بوون: -

- عومه‌ر موحه‌مه‌د مه‌حمود هه‌له‌بجی
- هیوا موحه‌مه‌د مه‌حمود هه‌له‌بجی
- ته‌ها خوسره‌وی
- ئافگه
- چه‌ند که‌سیکی تر

به پینجه‌وانه‌وه، فاشستیکی وه‌کو (مولازم خالد) که مودیر ئەمنی هه‌له‌بجه‌بوو و سه‌ده‌ها سیخوری تریان ده‌رکرد، که ده‌ستیان له کوشتن و ئەشکه‌نجه‌دانی گه‌لی کوردا هه‌بوو.

راسته ده‌بیت عه‌لی کیمیاوی و پیاوکۆژه‌کانی سه‌دام بدرینه دادگا، به‌لام له هه‌مان کاتدا با هیچ نه‌بیت ئەو پارتییانه (پدک. ینک، حسک و ئیسلامی) که بوونه چاوساگی سوپای پاسداران به خۆیاندا بچنه‌وه، دان به هه‌له‌ی خۆیاندا بنین، که چییان به گه‌لی کوردستان، له شاری هه‌له‌بجه و شوێنه‌کانی تری کوردستاندا (پینجوبین، حاجی هۆمه‌ران سالی ۱۹۹۸۳، لیدانی باباگرگ سالی ۱۹۸۶) کرد.

ئایا پارتییه نه‌ته‌وه‌ییه‌کانی باشووری کوردستان گۆی ده‌ده‌نه میژوو؟

سالانیک دوا‌ی تاوانی کاره‌ساتی د‌لته‌زینی هه‌له‌بجه و ئەنفال، گه‌لی باشووری کوردستان، به ناسکترین ساتیدا تی ده‌په‌ریت، دیسان به داخه‌وه که سه‌رکردایه‌تی کورد، سه‌رقالی دروستکردنه‌وه‌ی مالی داگیرکه‌ریکه، که تا نوکه‌ش، پاشماوه ئەو رژیمة، بروا به‌مافی گه‌لی کورد ناکات. هینشا وه‌کو کوتایی شه‌سته‌کان، ناکۆکی نیوان دوو زله‌یزی کوردی، مافه‌کانی کورد، له لیتاوی بی هیوایه‌کی قولدا ده‌چه‌قینیت.

تا نوکه‌ش، ئەو هیزه، نه‌یتوانییه‌وه، خزی ریک بخت و بایه‌خ به تاوانی ئە نفال و قوربانیه‌کانی بدات.